

**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi
sacraru[m] literaru[m]**

Geiler von Kaysersberg, Johannes

Argentorati, 24. Jan. 1513

73 Venato[rum] (Jag narre[n]) Nole. Venari t[em]p[ori]b[us] p[ro]hibitis:
venari cu[m] iniusto alio[rum] damno: venato[r]em subdito[rum] iniuste
impedire: venari [con]tra dignitate[m] p[er]sone: ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

Venatorum

dabit: q̄ se id factū ire spondit/ neq; tardabit. Primū indens q̄rite
regnū dei z iusticiā ei⁹: z bec oīa adijciēnt vobis. Si palatin⁹ h̄ tibi p̄
misisset: si filiū tuū mores doceres z seruitio eius aptū reddere velles:
ip̄e sibi p̄uidere vellet/ diuitijs z gl̄a exaltare: crederes vtiq; ei: z diligēs
tia maxima cū spe z gaudio filiōlū tuū educares z doceres/ quēdmo-
dū palatino (postq̄ ad eū veniret) seruire deberet: sic hic zc. Rogem⁹.

Dñica. xxiij. In octaua beati Martini.

Stulorū infinitus est numerus. Eccl̄. j. Euangelium.

X **H** **E** p̄tūagesimatertia turba stulorū est venatorū (Jag narrē)
Inuenio multiplicē venatōem in glo. c. j. de cle. ve. Non tñ
de omni est ad. p̄positū. Est p̄mo venatio hoīm opp̄sua: de
qua d̄r Gene. x. Nemroth cepit esse potēs in terra: z erat ro-
bustus venator coram dño. Lira: q; p̄ potētiam alios sibi submittebat
z nolētes ad opus edificādi turrim p̄pellebat: z h̄ coram dño: q; nihil
latet ei⁹ p̄spectū. z dis. vj. s. vl. d̄r: Lepit Nemroth robust⁹ venator esse
corā domino. i. hoīm opp̄sor z extinctor/ quos ad turrim edificandaz
allerit. Glo. coram dño. i. eoz. q̄ sunt dñi. i. p̄mittēte dño: q̄cqd̄ em̄ sit/
iudicio dei fit: vt. xxvj. q. v. nec miz. Et bec est illicita: secus in bello iu-
sto: tūc em̄ h̄ laicis/ nō aut̄ clericis: etiā p̄tra infideles/ vt d̄r Panor. de
cle. vena. c. j. Sc̄da venatio est adulatoria: sicut faciūt histriones: v̄bis
adulatorijs capiūt hoies/ sicut in venatōe capiūt bestie: quēadmodū
hodie in euāgelio pharisei Ch̄m: vt pulchre deducit Ch̄yso. de thau
ro in ope imp̄fecto. Et illa ē illicita oib; xj. q. ij. ve q̄ dicitis: imo. pec-
catū est istis adulatorib; z histrionib; aliqd̄ dare: vt in. c. q̄ venatōib;
lxxxvj. dist. z ibidem Glo. bona de hac materia. Tertia venatio est are-
naria. i. q̄ solet fieri in arena/ cū bestia detēta: vbi hoies pugnabāt cum
animalib; feris z indomitis. Et bec similis ē p̄hibita: in c. q̄ venatōib;
lxxxvj. dist. vcz. distinguit h̄ Panor. de clericis z laicis: quē vide si pla-
cet. Sed trāseo: q; dei gr̄a iam nō est in vsu/ nisi milites cattoz (karzen-
ritter) quos adhuc videmus suis interdū facultatib; operā dare. Est
quarta venatio occupatiua/ clamosa: q̄ fit in silua z saltib; cū canib;
Gl̄ide Hosti. in sum. q̄ bon⁹ est: ego fuerā Panor. imitar⁹: z nōdū vide
ram Hosti. Est q̄nta venatio q̄tatiua z recreatiua: q̄ fit sine canib; a
laicis z clericis/ varijs t̄pib; z simib;. De hac ad. p̄positū est. Nō tñ oēs
huiusmodi venatores sunt fatui. Est aut̄ discernant̄ questiui z reperi-
nolas quinq;: quas in decreto z decretali/ Panor. z Angelica atq; Ro-
sella videre poteris.

Prima nola est: venari t̄pib; p̄hibitis: h̄ est t̄pe q̄ hoies tenent̄ esse
in cc̄ca z oz. are. lxxxvj. dist. an putatis. de con. dist. ij. irreligiōsa. z dist.
v. ieiunia. nisi forse necit. ate famis ingruente. c. h̄ de ferijs. aut alia sili.
Item t̄pe q̄ dragesimali: z dieb; ieiunioz. xxiij. q. viij. si nulla. z. lxxxvj.

Turba LXXII XXIII

dist. an putatis. Sed qd tenent ne serui obedire dñis volentibz venari
rpe phibito: Rñdet Rhodo. qnō: an aut excusent a pctō p metū/dic vt
in dictōe metus. §. vi. in Angelica.

Secda nola est: venari cū iniusto alioz dāno. Nam venatores q̄ con
culcant agros/vincas z segetes: adde: z frangūt sepes: quozūqz canes
occidūt gallinas z animalia paupēz z alioz: tenent ad restitutōem/ad
extim. itōem: als peccāt mortāl: nisi ita mo. iicū sit damnū q̄ pbabilr
nō curarēt: vt in Angelica. Itē q̄ in alienis siluis venant/ vbi nō habēt
ius venādi. Neqz pnt se tueri p leges/ q̄ dicūt q̄ fere bestie nullius sunt
domini/ sed pcedunt capientibz: qz he leges dū fuerāt edite/ loca vbi fe
re bestie morabant erant deserta: et ideo volēti venari p̄muna: sicut
hodie adhuc in q̄busdā locis est. Sed postq̄ loca illa p vsū vel p̄scripti
onē vel statutū sunt a certis dñis possessa/ appropriata z occupata: z cer
ti custodes p arboribz z animalibz deputati z iurati: capiētes illa vidē
tur furtū p̄mittere/ p leges institū. de rez diuisione. §. apitū. z in ff. ve
teri. lib. viij. ti. de serm. rusti. p. l. diuus. Et q̄to colligit q̄ vbi aues ad
certū locū reuolant/ sicut colūbe: z animalia/ sicut apes: vel bestie in cer
to loco pascunt/ sicut fere bestie in prato vel foresta vel parco: furtum
p̄mittūt illa auferētes: z custodes iurati hec dātes vel nō defendentes
piuriū: pcurātes vel recipiētes vel petētes sunt cā piuriū: z inde come
dētes furti sunt p̄cipes. Nec in sum. p̄di. l. ij. vj. Et ē duz p rusti
cis: fauorofum p tyrānis z opp̄sitoribz paupēz/ q̄ iniuste aliqñ sibi vsur
pant talia dominia. Sonet ḡ sequens nola huius tēperatiua: z fiat de
bita harmonia.

Tertia nola est: venari subditoz iniuste impedire. Impediens rusti
cū ne opatōes suas exerceat/ piscatorē vel venatorē vel aucupē a capti
one pisciū/feraz aut auū: iniuste dānificat/ z ad restitutōem tenet. Sē
tentia Angeli in vbo/ restitutiō: z Fran. de platea: allegantiū ad hec
leges. Et h̄ nisi impediēs haberet solū facultatē venādi aut piscādi/ cū
exclusionē alioz in certo loco a p̄ncipe vel ppli p̄sensu/ aut p̄suetudi
ne seu p̄scriptōe/ legitime z nō violēter introducta. Nota/ legitime z nō
violēter: h̄ modificat p̄cedētē nolā. Tūc em̄ possit in tali loco certis
pbibere venatōem z piscatōem zc. Nec Gabriel in quarto. Dico se
cūdo: q̄ dñs pbibens subditū ne de possessionibz suis feras fruct⁹ su
os depascentes expellat fugādo/ etiā occidēdo cā defensionis: tenet ad
damnoz illatoz restitutōem: qz naturali iure p̄petit cūlibet defensio
rez suaz: etiā p̄tra boies iniuriātes: ḡ magis p̄tra bestias feras irros
nabiles: z maxime illas q̄ in nullius sunt bonis/ z naturali rōne occu
pātī pcedunt. Itē aut fere sunt in bonis dñoz: aut nō/ sed in nullius.
Si secūdū: tūc pcedunt occupanti z capiētī: z p̄ seq̄ns iniuste pbibe
tur ab eaz captōe. Si p̄mū: tenent cauere ne dānificent paupes: aut
damna restituere nō minus q̄ de animalibz domesticis. Dico tertio:

De Venatorum

q̄ neq; consuetudo aut institutio aliqua humana tollere potest legē hā-
tore: ideo prohibito p̄raria est iniqua: imo p̄ncipes et rectores q̄ p̄dūt
tales leges iniquas p̄lm̄ grauātes: et a suis vtilitatib; impediētes con-
tra ius diuinū/aut naturale/aut positiuū/grauius peccāt: nec his ad
sui obseruatiā p̄lm̄ obligāt. Primū p̄t; p̄ illud Esaię. x. Ne q̄ p̄dūt
leges iniquas et scribētes iniusticiā scripserūt/ vt opprimerēt in iudicio
paupes: et viti facerent cause humiliū p̄li mei/ vt essent vidue p̄da eo-
rum et pupillos diriperēt. Quid facietis in die visitatiōis et calamita-
tis delonge venientis: ad cuius pfugietis auxiliū: et vbi derelinquetis
gl̄am vestram: ne incuruemini sub vinculo et cum interfectis cadatis?
Secūdum pat; dist. viij. quo iure. Nec ex Gabriele dist. xv. q̄rti. Ex
his patet r̄sio ad questionē de dñis/ q̄ occidūt vel mutilāt hoīes p̄
leporos et siluestria aialia capta. Nam fm̄ Astē. mortali peccāt/ si faci-
unt libidine vindicte vel amore h̄mōi aialiu aut venādi. Credo etiā q̄
si sit consuetudo loci vel statutū/ q̄ p̄ vno actu venatiōis tāta pena infli-
gat/ q̄ nō excusat a mortali oēs obseruātes eā. vt no. Tancre. in si. ma.
ma. ii. de rapina. Nec Angelica.

B Quarta nola est: venari p̄tra dignitatē p̄sone. Clericis p̄t suam di-
gnitatē et altius officiū venari nō l;: ne nimis alijs implicent. Tamen
i cū distinctiōe quā dant hic doctores. Dicūt in p̄mis q̄ existēs in mino-
rib; nō puniūt. Alij dicūt q̄ puniūt pena arbitraria. Panor. p̄cordat. Di-
2 cūt q̄ q̄ sunt in sacris/ et h̄nt redditū in venatiōe/ sicut in Francia/ eis l;:
3 q̄ nō faciūt ad voluptatē. Dicūt q̄ si nō h̄nt in h̄mōi redditus: tunc
4 dñt euitare illā clamorā venatiōem. Dicūt q̄ nō multū peccāt/ si
5 rarissime hoc q̄n; facerēt causa recreatiōis. Dicūt q̄ si facerēt causa
6 necessitatis: puta p̄pter excitandū appetitū post morbū. Dicūt q̄ cau-
7 sa paupertatis l; clerico se nutrire ex hoc. Dicūt q̄ venatio q̄ fit cū reti-
8 vel laq̄o seu piscādo ē licita/ dum mō nō frēq̄nter insistat: et assignāt rō-
9 nē q̄ piscatio sit licita/ in. c. Esau. dist. lxxxvi. et sil; Hosti. q̄s vide in sū-
10 ma. Nec oia Panor. Dicūt q̄dā q̄ ep̄o nullo mō liceat. xxxiij. dist. c.
11 Alij dicūt q̄ liceat in casib; p̄missis/ sicut sacerdoti r̄c. Apparet mihi
12 q̄ clerici ab his se p̄tinere debeāt: nam valde simplr loq̄t rex. extra de
13 cle. vena. in duob; capitulis. In p̄mo d; ex p̄clio Brelatē. Efm̄/ p̄sby-
14 ter; aut diaconū/ canes aut accipitres aut h̄mōi ad venandū habere
15 non l;: q̄ si q̄s talū p̄sonaz in hac voluptate sepius detentus fuerit: si
16 ep̄s est/ trib; mensib; a p̄muniōe: si p̄sbyter/ duob;: si diaconus/ ab oi-
17 officio suspendat. Aliud e. ex codē. Omnib; seruis dei venatiōes et sil-
18 uaticas vagationes cū canib; et accipitres aut falcones interdicim;. Ecce q̄
19 simplr et clare omnib; seruis dei p̄hibent venatiōes. Sunt t̄m
20 ad altiora deputati: et quanto sunt in maiori statu p̄stituti/ tātomagis
21 debent se ab his temperare et deo inbrecre salutiq; animaz p̄curande
22 insistere. Possunt alia habere exercitia p̄ sanitate adipiscenda et appeti

Turba. LXXIII XXIII

tu excitando: secant ligna: vadant pedestres peregrinatu/ visitando p
dioecsim cecas suas aut limina sanctor. Porro si p necessitate cogun
tur exercere artificiu: texant lina: faciant cistulas z calathos: vt dr Ar.
de ple. dist. vlti. Sed hac tempestate opus no est: qz bnificijs pudent.
Ita: clerici intendant quieti: z his q animu a crudelitate ptingent et
ad passionem pmoucant. Quoadmodu brs Martinus/ cuius hodie
dies octauus agit: z ei meminit Hosti. in sum. Qui mergulos abegit
piscan: es: z canes cohibuit ne discerperet lepore: vt dicit in historia.
Qui aut venant/ similes sunt diabolo psequente animam: vt dr Ho
stien. quem vide.

Quinta nola est: venari mala intentone. Quidam em ex vanitate/
alij ex voluptate/ tertij ex vtilitate venant. Quidam inqz ex vanitate:
putat se inde glam adepturos z eo nobiliores esse/ si huic vanitati intē
dant. Errat plane: nam vt ait Fran. Pe. de re. for. dia. xxxij. si errore se
posito in rem ipam figis oculos/ seminobiliu vltimi ordinis exercitiu
h videbis: quos a rebz arduis torpor qdam z ignaue comes diffiden
tia/ ab humilibz aut pudor ac supbia dehortant ac retrahit. Ad bone **D**
stū igit nihil idonei siluas colūt/ no vitā solitariā acturi: cui no min⁹ qz
se politice ineptos sciūt/ sed feris ac canibz z volucribz iuncturi: qd no
facerēt nisi illis similitudine aliqua iūcti essent. Vide ibidē. Alij ppz vor
luptatē venant z tps deductōem: neqz h h. Nam dr Panoz. qz si omi
no laicus deditus est huic venatōi/ z tūc illicita est: ex quo fit ad volus
ptatem tm. facit tex. in. c. Esau. lxxxvj. dist. vbi dr/ q Esau erat pctōz/
venenator: z q no legit q aliqs venator fuerit scūs. Sed dicit: Quid
de Eustachio q fuit venator/ z vidit Eubustu inter cerui cornua: Uex
qdem/ sed no māsit venator: neqz puerfus redyit ad venatōem: sicut nec
Petrus ad piscatōem: vt dr Hosti. Porro q voluptas mane surgere/
manū niso occupare: tota die clamare z currere zc. Dic ex Petrarcha
Sūt tertij q ppz vtilitatē venant. Et qdem vt dr Panoz. illa clamosa
venatio fm glo. licita no est laicis: nisi ex necessitate: puta p carnibz et
pellibz hndis zc. quoadmodu leona pelles attulit in grarumactōnem
cremire/ q sibi catulos cecos illuminauit. Sz pfecto plus pstat venas
tio qz sit vtilis: lepus capt⁹ libzā vnū pstat. Et regulr sunt fatui tales:
qz fatuitates pulchre in faciejs Pogi⁹ detegit. Erat inqt Mediola
ni medic⁹ qdā q fatuos conat⁹ fuit facere sapiētes: z quelibet iuxta su
am fatuitatē imersit lacune quā habuit i arca paratā/ pfunde z pfun
dit⁹ zc. Habuit quēdā q ibi stabat. xv. dies/ q rogauit se dimitti: qd als **E**
sensit medic⁹: dū tm domū no exiret. Qui sub ianua stās vidit adolefcē
tē in equo cū niso z canibz eqtātem: qsuuit qd esset cui insideret. Rns
dit: equ⁹. Ad qd eo vteris: ad venādū. Quid bestiole q sequunt: canes/
sūt ad venādū. Et qd bestia sup manus accipiter. Et quāti est qd ca
pis annu: bene quattuor ducator. Et qnti expēdis: qinquaginta. Fu

Sagittariorum

ge inqt occus/ne te reperiat medicus inctus: als in lacuna te vsq; ad metum immerget: q; maior fatuus. Unde facietia/z applica.

Dñica prima z vltima post octauas Epiphanie

Festo b. Sebastiani/qd anticipat pceden sabbato.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. j. Euangelium de leproso

Septuagesima q̄ta turba stultoz est sagittariorz (schief narren) De his statui dicere: q; hodie dies est sancti Sebastiani/q; a sagittarijs occisus fuisse legit. Pnt autem qnq; nolis dinosci.

Prima nola est: arte sagittariorz in damnū ch̄ianoz exercere. Ipi sunt pmo q; faciūt balistas/sagittas aut tormēta/quas bombardas appellamus: z v̄dunt his q̄s sciūt eisdē abusus. Dicūt doctores ḡna liter q; taliū armoz artifices/q; semp aut in plurimū veniūt in abusus pctoz mortaliū/sunt in malo statu: sicut faciētes q̄dam venena/fucos taxillos z chartas. Si aut ppter aliū finē bonū: tūc aliter dicēdum ex Anthoni. pre. ij. ti. j. c. xxiij. §. xj. Sic ad ppositū de balistis in tali casu in quo loq̄mur. Sūt p̄erea hac nola notati nō solū factozes taliū armoz: sed z hi q; eis vtunt̄ p̄tra ch̄ianos in bello iniusto saltē. Dicūt de hac nola extra de sagittarijs. c. vmeo. Artem illā mortiferā z odibilem balistariorz z sagittariorz aduersos ch̄ianos z catholicos exerceri/ de cetero sub anathemate p̄hibemus. z est Inno. iij. Sup h̄ tex. Joā. An. Panoz. z aliū multa dicūt. Est plane ars mortifera z odibilis z horribilis p̄ picula corporoz z aiaz. Et d̄r Joā. An. se exhortari q; in bellis cāpessitib; boies nō vtent̄ balistis: cū sepe accidat q; homo vilis z v̄lissimū cordis perimat boiem magni p̄c̄ij. Dicit Fran. Pe. de re. pl. for. li. j. dia. xcix. Cū cetera q̄dē arma inq̄eti animi hec z deḡnis signa sunt nec pacificis q̄dem grata z bellatorib; inuisa magnanimitis. Deniq; sic habeto. Qui balista p̄mus inuenit: ille aut pauidus fuit/aut p̄dior et nocēdi auid⁹/z metuēs hostes. Itaq; cogitauit qd̄ Lucanus ait: Lōz ge rēdere neruos: Et q; ferre velit p̄mittere vulnera vētis. Idq; de oī ḡnē missiliū puta. Fortis bellator p̄gressum hostis exoptat: quē sagittari⁹ vitat. Nec Fran. Hac nola notati sunt tortozes sagittarij sc̄ti Sebastiani/q; ch̄ianus fuit: p̄tra quē exercuerūt suā artē. Sic z venatos res b̄m̄ Egidii sagittates p̄ ceruo: vt d̄r in historia eius.

Secūda nola est: sagittare p̄ lucz aut alia mala intentōne. Dicit Angelus: q; qn̄ lud⁹ human⁹ q; vicz fieri d̄z ad recreatōem suā/vel aliorū/vel cā vtutis experiēde: qn̄ inq; talis lud⁹ fit cā lucri p̄ncipalr/est illicitus. Un̄ peccāt venialr: q; d̄nt ludere p̄ncipalr cā recreatōis z solatiū z exercēdi ingeniū vel vtutē corporis. Vlex est: q; facill̄ inducit ad mortale/qn̄ fit p̄ncipalr causa lucri: vt p̄z ex experiētia: z vituperād⁹: h̄ lucratiū nō sit/nisi de bono p̄silio paupib; erogādū. Nec Angelica